

Εσωτερικός Έλεγχος και Τραπεζική Απάτη

Παναγιώτης Παντελίδης, Γεώργιος Δρογαλάς,
Θεοφανία Βίτσιου, Ευανθία Κεσίση

Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων, Τ.Ε.Ι. Σερρών
georgedrogalas@yahoo.gr

Περίληψη

Το Τραπεζικό Σύστημα αποτελεί τη ραχοκοκαλιά της παγκόσμιας οικονομίας. Ταυτόχρονα, ο όγκος και η πολυπλοκότητα των τραπεζικών εργασιών είναι ιδιαίτερα μεγάλος και ο κίνδυνος σφαλμάτων αντίστοιχα ιδιαίτερα υψηλός. Υπό αυτό το πρίσμα, τα φαινόμενα τραπεζικών απατών αποτελούν απτή νοσηρή πραγματικότητα για το σύγχρονο τραπεζικό σύστημα. Για τους πρωθύστερα αναφερόμενους λόγους, η ευθύνη των εσωτερικών ελεγκτών είναι ιδιαίτερα μεγάλη στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, τα οποία σήμερα επηρεάζουν την γενικότερη οικονομική κατάσταση των χωρών. Σκοπός του παρόντος άρθρου είναι η αποτύπωση της εννοιολογικής συσχέτισης του εσωτερικού ελέγχου με την μέγιστη δυνατή ελαχιστοποίηση των τραπεζικών απατών. Κομβικό συμπέρασμα της βιβλιογραφικής έρευνας αποτελεί η άποψη ότι ο εσωτερικός έλεγχος με το αμάλγαμα των προσφερόμενων υπηρεσιών του αποτελεί εχέγγυο για την απρόσκοπτη λειτουργία των τραπεζικών ιδρυμάτων.

Λέξεις Κλειδιά: Εσωτερικός έλεγχος, Σύστημα εσωτερικού ελέγχου, Τραπεζικό Σύστημα, Τράπεζες, Διοίκηση.

JEL classifications: M41, M42

Εισαγωγή

Η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας και οι ραγδαίες εξελίξεις της τεχνολογίας αυξάνουν το ενδιαφέρον των ερευνητών αναφορικά με τον εσωτερικό έλεγχο (Sarens and De Beelde, 2006; Karagiorgos *et al.*, 2009). Ταυτόχρονα, η τραπεζική οικονομική κρίση, η οποία εξελίχθηκε σε παγκόσμια οικονομική κρίση πλήττοντας τις οικονομίες και τα τραπεζικά συστήματα πολλών χωρών, απέδειξε πως μία σημαντική αιτία της ήταν ο ανεπαρκής εσωτερικός έλεγχος και η λανθασμένη αξιολόγηση επενδύσεων (Hardouin, 2011).

Από τις ανωτέρω θέσεις καθίσταται προφανές πως το ερευνητικό αντικείμενο που θα συνδέει τις έννοιες του εσωτερικού ελέγχου στα τραπεζικά ιδρύματα με τις περιπτώσεις τραπεζικής απάτης ελκύει το ερευνητικό ενδιαφέρον μελετητών. Εντούτοις ειδικότερα για την Ελλάδα εκτός από αποσπασματικές (αλλά απόλυτα αξιόλογες) προσπάθειες ακαδημαϊκών δεν έχει πραγματοποιηθεί ολοκληρωμένη και σε βάθος χρόνου έρευνα αναφορικά με την μελέτη των προαναφερόμενων ερευνητικών αντικειμένων. Υπό αυτό το πρίσμα, μέσω ενδελεχούς επισκόπησης της διεθνούς αρθρογραφίας και βιβλιογραφίας επιδιώκεται μία αρχική (πρώιμη) αποτύπωση της συσχέτισης του εσωτερικού ελέγχου με την θωράκιση του τραπεζικού συστήματος μέσω ελαχιστοποίησης – εξοβελισμού – των φαινομένων της τραπεζικής απάτης.

Με σκοπό την πληρέστερη αποτύπωση του σκοπού του άρθρου, αρχικά παρουσιάζεται η εννοιολογική προσέγγιση του εσωτερικού ελέγχου και του τραπεζικού συστήματος. Στην συνέχεια η επισκόπηση της διεθνούς βιβλιογραφίας αποτυπώνει τις σημαντικότερες έρευνες που έχουν

διενεργηθεί αναφορικά με την συνεισφορά του εσωτερικού ελέγχου στο τραπεζικό σύστημα και στην αποκάλυψη της τραπεζικής απάτης. Στο επόμενο μέρος παρατίθεται ένα πλαίσιο εφαρμογής εσωτερικού ελέγχου στα πλαίσια μείωσης των φαινομένων της τραπεζικής απάτης. Το άρθρο ολοκληρώνεται με την παράθεση των βασικών συμπερασμάτων της ενδελεχούς βιβλιογραφικής έρευνας, την παρουσίαση των περιορισμών και τις προτάσεις για μελλοντική έρευνα.

Εννοιολογική Προσέγγιση

Εννοιολογικό Πλαίσιο Εσωτερικού Ελέγχου

Ο εσωτερικός έλεγχος αποτελεί ένα ιδιαίτερα δημοφιλές ερευνητικό πεδίο, το οποίο κεντρίζει το ενδιαφέρον ερευνητών και μελετητών τα τελευταία χρόνια (Savcuk, 2007; Karagiorgos et al., 2010). Η σημαντικότητα του επιβεβαιώνεται από το μεγάλο όγκο της σχετικής διεθνούς αρθρογραφίας και βιβλιογραφίας, ενώ η αναζήτηση ενός ολοκληρωμένου εννοιολογικού πλαισίου οδήγησε στην υιοθέτηση ενός ικανού αριθμού εναλλακτικών προσεγγίσεων. Ενδεικτικό της σημασίας του για την επιβίωση και ανάπτυξη των οικονομικών μονάδων αποτελεί το πλήθος των ορισμών που του έχουν αποδοθεί από ερευνητές και μελετητές, παγκοσμίως.

Ένας από τους πρώτους χρονικά ολοκληρωμένους ορισμούς αποδόθηκε από τον Meigs (1984), σύμφωνα με τον οποίο ο εσωτερικός έλεγχος ορίζονταν ως «το πλάνο της επιχείρησης και όλες οι μέθοδοι και διαδικασίες που ακολουθεί η Διοίκηση για να διασφαλίσει, την όσο το δυνατόν, πιο αποδοτική συνεργασία με τη διεύθυνση της επιχείρησης, την πρόληψη και τον εντοπισμό της απάτης και του λάθους, την ακρίβεια και ολοκλήρωση των λογιστικών αρχείων και την έγκαιρη προετοιμασία όλων των χρησίμων οικονομικών πληροφοριών».

Ένας ευρύτερος ορισμός, ο οποίος υπογράμμιζε τόσο το συμβουλευτικό όσο και τον προληπτικό ρόλο του εσωτερικού ελέγχου αποδόθηκε από τον Parastathi (2003). Υπό το πρίσμα του εν λόγω ορισμού, ο εσωτερικός έλεγχος θεωρήθηκε ως «η υπηρεσία που αποσκοπεί στην αξιολόγηση της επάρκειας λειτουργίας του συστήματος εσωτερικών ελέγχων και προτείνει βελτιώσεις, όπου διαπιστώνονται αδυναμίες».

Τέλος, ένας από τους πλέον ολοκληρωμένους ορισμούς παρουσιάστηκε από το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών. Σύμφωνα με τον εν λόγω ορισμό, ο εσωτερικός έλεγχος είναι «η ανεξάρτητη, αντικειμενική, διαβεβαιωτική και συμβουλευτική δραστηριότητα, η οποία είναι σχεδιασμένη να προσθέτει αξία και να βελτιώνει τις λειτουργίες του οργανισμού». Ακολουθώντας την ανωτέρω προσέγγιση, μπορεί να λεχθεί ότι σήμερα ο εσωτερικός έλεγχος συντελεί στην επίτευξη των στόχων του οργανισμού μέσω της συστηματικής διαχείρισης του επιχειρησιακού κινδύνου και της προώπισης των αρχών της εταιρικής διακυβέρνησης (Ibrahim El-Sayed Ebaid, 2011).

Τραπεζικό Σύστημα

Η ανάπτυξη μιας οικονομίας προϋποθέτει ένα καλά δομημένο και αποτελεσματικό χρηματοπιστωτικό σύστημα. Το χρηματοπιστωτικό σύστημα αποτελείται από τις χρηματοπιστωτικές αγορές, τα χρηματοπιστωτικά προϊόντα και τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς, οι οποίοι με τη σειρά τους διακρίνονται στα Πιστωτικά Ιδρύματα (Τράπεζες) και τα μη Πιστωτικά Ιδρύματα.

Γενικότερα μέσα από ενδελεχή επισκόπηση της βιβλιογραφίας προκύπτει ότι το παγκόσμιο τραπεζικό σύστημα χαρακτηρίζεται από συνθήκες σκληρού ανταγωνισμού (Woods *et al.*, 2009). Σε αυτά τα πλαίσια, βασικό χαρακτηριστικό των τραπεζικών ιδρυμάτων είναι η παροχή μέγιστης προσοχής στην εύρεση και εφαρμογή κατάλληλων μεθόδων αποτίμησης του κινδύνου και μοντέλων αποτίμησης μετοχών προκειμένου να εξορθολογήσουν ποιοτικά τα τραπεζικά χαρτοφυλάκιά τους.

Ειδικότερα, η μείωση του ηθικού κινδύνου (*moral hazard*), η ελαχιστοποίηση των πιθανοτήτων δυσμενούς επιλογής (*adverse selection*) και η ελαχιστοποίηση των επισφαλειών έχει δρομολογηθεί από το σύνολο σχεδόν των ελληνικών Τραπεζών, όπως άλλωστε προέτρεπε η Τράπεζα της Ελλάδος και είχε επισημανθεί και από τους πυλώνες της Βασιλείας II. Υπό αυτό το πρίσμα, το ελληνικό τραπεζικό σύστημα φαίνεται να εκσυγχρονίζεται, υιοθετώντας στοιχεία των ευρωπαϊκών αναπτυγμένων τραπεζικών λειτουργιών.

Μία εκτενέστερη ανάλυση του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος πραγματοποιήθηκε από τους Chatzoglou *et al.* (2010). Ειδικότερα, χρησιμοποιώντας τους χρηματοοικονομικούς δείκτες και μελετώντας τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις των τελευταίων ετών των ελληνικών Τραπεζών, οι ερευνητές μελέτησαν την επιρροή διάφορων χρηματοοικονομικών και πολιτικών παραγόντων στην αποδοτικότητα και κερδοφορία των ελληνικών Τραπεζών. Τα αποτελέσματα της έρευνας τόνισαν πως το ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα έχει αλλάξει ριζικά τις δύο τελευταίες δεκαετίες εξαιτίας των συγχωνεύσεων, της τεχνολογικής προόδου και της σοβαρής απορρύθμισης και νομοθετικής μεταρρύθμισης. Τέλος, τα αποτελέσματα της έρευνας υπογράμμισαν πως όσο μεγαλύτερη είναι η κεφαλαιακή επάρκεια της τράπεζας, τόσο πιο εύκολη είναι η επέκτασή της, η οποία ωστόσο προϋποθέτει εσωτερική οργάνωση, συντονισμό, συνεργασία και εσωτερικό έλεγχο.

Συμπερασματικά, το γεγονός ότι τα πιστωτικά ιδρύματα συναλλάσσονται και εμπορεύονται «χρήμα», το οποίο ήταν και είναι ανέκαθεν δελεαστικό για καταχρήσεις, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι οι εργαζόμενοι στις Τράπεζες ανέρχονται πλέον σε χιλιάδες, καθιστούν αναγκαία την υιοθέτηση και εφαρμογή αποτελεσματικών και σύγχρονων μεθόδων εσωτερικού ελέγχου και εποπτείας σε όλους τους τομείς και τις επιμέρους δραστηριότητες των Τραπεζών (Khanna, 2008).

Επισκόπηση Ερευνών

Μέσω ενδελεχούς ανασκόπησης της διεθνούς βιβλιογραφίας και αρθρογραφίας, καθίσταται πρόδηλο ότι η εφαρμογή αποτελεσματικού εσωτερικού ελέγχου στους τραπεζικούς οργανισμούς ελκύει το ενδιαφέρον ερευνητών και επιστημόνων.

Ειδικότερα, ο Chan (1995) μελέτησε μέσω μελέτης περίπτωσης τη σπουδαιότητα του εσωτερικού ελέγχου στα Τραπεζικά Ιδρύματα. Τα αποτελέσματα της έρευνας υπογράμμισαν την αυξανόμενη αναγνώριση από τη Διοίκηση των τραπεζών σχετικά με τη σπουδαιότητα της εφαρμογής ενός καλού συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Ειδικότερα, η Διοίκηση των τραπεζών αναγνωρίζει ότι ένα αποτελεσματικό τμήμα εσωτερικού ελέγχου δύναται αφενός να ενισχύσει σημαντικά την εσωτερική δομή ελέγχου αφετέρου να συμβάλει στον εντοπισμό των αδυναμιών του εσωτερικού ελέγχου. Επιμέρους συμπέρασμα της έρευνας ήταν η άποψη ότι βασικός στόχος του εσωτερικού ελέγχου είναι η μείωση του κινδύνου σε ένα αποδεκτό επίπεδο. Ωστόσο, η μείωση του κινδύνου επιβάλλει αφενός διοικητικό κόστος για τον εντοπισμό των κινδύνων αφετέρου ελεγκτικό

κόστος για τη μείωση του κινδύνου. Συνεπώς η έρευνα προτείνει ότι ο εσωτερικός έλεγχος οφείλει να εστιάσει σε συγκεκριμένους τομείς ανάλογα με το βαθμό κινδύνου που παρουσιάζει η εκάστοτε τραπεζική δραστηριότητα.

Τρία χρόνια αργότερα, ο Vanasco (1998) εξέτασε την αντιμετώπιση της τραπεζικής απάτης από τον εσωτερικό ελεγκτή. Με βάση τα αποτελέσματα της έρευνας, ο εσωτερικός ελεγκτής όταν αντιληφθεί την απάτη, θα πρέπει να συλλέξει τις απαραίτητες πληροφορίες για τον εντοπισμό των συνθηκών και παραμέτρων κάτω από τις οποίες πραγματοποιήθηκε, ώστε να αποκτήσει μια ολοκληρωμένη εικόνα του συμβάντος. Μόνο ακολουθώντας την ανωτέρω προσέγγιση θα μπορέσει ο εσωτερικός ελεγκτής να μειώσει την πιθανότητα εμφάνισης φαινομένων τραπεζικής απάτης.

Το ίδιο ερευνητικό αντικείμενο εξετάστηκε από τους Hillison *et al.* (1999). Ειδικότερα μέσα από την έρευνα προέκυψε ο χαρακτηρισμός του εσωτερικού ελεγκτή ως fraud-buster (αυτού που εντοπίζει την απάτη). Επιπλέον, μέσω της έρευνας εξετάστηκαν και θέματα αναφορικά με την ανεξαρτησία του εσωτερικού ελέγχου. Με βάση τα αποτελέσματα της έρευνας, ο εσωτερικός ελεγκτής οφείλει να είναι ανεξάρτητος και αντικειμενικός κατά την άσκηση των καθηκόντων του, ωστόσο από την στιγμή που είναι υπάλληλος της τράπεζας που ελέγχει, η ανεξαρτησία του καταστρατηγείται πολλές φορές. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα ο εσωτερικός έλεγχος να μην είναι 100% αξιόπιστος και αντικειμενικός. Άλλωστε, σύμφωνα με τα αποτελέσματα, ο ανεξάρτητος ελεγκτής εντοπίζει μόνο το 5% των απατών. Για αυτό το λόγο, όσον αφορά την απάτη, ο εσωτερικός ελεγκτής πρέπει: να αξιολογήσει το πλαίσιο ελέγχου, να προσδιορίσει τις ενδείξεις τραπεζικής απάτης, να εντοπίσει τις αδυναμίες που θα μπορούσαν να διευκολύνουν την απάτη, να διενεργεί έρευνες και ελέγχους και να επικοινωνεί με τη Διοίκηση όπου εντοπίζει περιπτώσεις απάτης.

Ακόμα πιο πρόσφατα οι Bierstaker *et al.* (2006) μελέτησαν τον εντοπισμό και την καταστολή της απάτης εκ μέρους των εσωτερικών ελεγκτών. Τα αποτελέσματα της έρευνας φανέρωσαν ότι οι εσωτερικοί ελεγκτές συνήθως αντιμετωπίζουν κάθε περιστατικό απάτης μεμονωμένα, χωρίς να υπάρχει μια γενικότερη πολιτική όσον αφορά την διαχείριση τέτοιων θεμάτων. Τέλος από την έρευνα τονίστηκε η σημασία της στελέχωσης του τμήματος εσωτερικού ελέγχου με ικανό προσωπικό και της δημιουργίας σαφών οδηγιών ελέγχου και πρόληψης της απάτης με σκοπό τον περιορισμό της.

Ενδεχόμενες πηγές της τραπεζικής απάτης εξετάστηκαν από τους Anagnostopoulos and Buckland (2007). Κατά την διάρκεια της έρευνας τονίστηκε ότι καθοριστικός παράγοντας στο Τραπεζικό χώρο είναι τόσο η προσέλκυση νέων πελατών όσο και η μεγαλύτερη δέσμευση των υφιστάμενων πελατών μέσω παροχής σε αυτών επιπλέον υπηρεσιών και προϊόντων. Υπό αυτό το πρίσμα πολλές χορηγήσεις και δανειοδοτήσεις σε πελάτες πραγματοποιούνται χωρίς αυτοί να πληρούν 100% τις απαιτούμενες προϋποθέσεις. Σε αυτό το σημείο η συνεισφορά του εσωτερικού ελέγχου είναι κομβική, αφού από την μία πλευρά οφείλει να προφυλάξει την τράπεζα (από πιθανό κίνδυνο), ενώ από την άλλη πλευρά δεν θα πρέπει να οδηγήσει σε μείωση των πελατών της τράπεζας.

Στην Ελλάδα οι Koutoupis and Tsamis (2008) μέσω βιβλιογραφικής έρευνας και τρεις μελέτες περιπτώσεων προσπάθησαν να αναλύσουν την κατάσταση των ελληνικών τραπεζών όσον αφορά την εφαρμογή της "risk-based" προσέγγισης. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι παρά το γεγονός ότι η σύσταση Υπηρεσιών Εσωτερικού Ελέγχου στις ελληνικές Τράπεζες επιβάλλεται από τον Ελληνικό Νόμο, οι περισσότεροι κανονισμοί αγνοούνται στην πλειοψηφία τους από τα ελληνικά τραπεζικά πιστωτικά

ιδρύματα, πέρα από κάποιες ελάχιστες απαιτήσεις, που απαιτούσε να τηρούνται, η Τράπεζα της Ελλάδος. Ειδικότερα, η έρευνα τόνισε ότι η προσέγγιση ελέγχου που εφαρμόζεται βάσει της διαχείρισης και του υπολογισμού του κινδύνου (risk-based approach) αποτελούσε άγνωστη ιδέα, παρόλο που οι περισσότερες ελληνικές τράπεζες θεωρούσαν ότι την εφαρμόζαν. Τέλος, τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι οι ελληνικές τράπεζες υιοθετούν μια ενδιάμεση προσέγγιση ελέγχου που λαμβάνει υπόψη τους κινδύνους, χωρίς όμως να τους καταγράφει και χωρίς να τους συνδέει με κάποια σχετική εκτίμηση κινδύνων.

Σε συσχέτιση με την ανωτέρω έρευνα οι Palfi and Muresan (2009) μελέτησαν το σύστημα εσωτερικού ελέγχου των πιστωτικών ιδρυμάτων της Ρουμανίας. Ειδικότερα οι ερευνητές εξέτασαν τον βαθμό συμμόρφωσης του εσωτερικού ελέγχου των τραπεζών της Ρουμανίας με τις αρχές της Επιτροπής Βασιλείας. Τα αποτελέσματα της εμπειρικής έρευνας έδειξαν ότι για την εύρυθμη λειτουργία ενός χρηματοπιστωτικού ιδρύματος κρίνεται αναγκαίο ένα καλά οργανωμένο σύστημα εσωτερικού ελέγχου, το οποίο θα βασίζεται στην αμοιβαία συνεργασία μεταξύ εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών καθώς και της Εποπτικής αρχής.

Την συνεργασία των εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών των τραπεζών ως μέσο μείωσης των φαινομένων της τραπεζικής απάτης μελέτησαν οι Tsalavoutas and Evans (2010). Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι η έλλειψη αποτελεσματικού εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου, οδηγεί σε παραποιημένες οικονομικές καταστάσεις, οι οποίες αποβαίνουν εις βάρος των Τραπεζών.

Το πλαίσιο καταπολέμησης της οικονομικής απάτης και το ξέπλυμα χρήματος μελετήθηκε από τον Mugarura (2011). Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι η Παγκόσμια Τράπεζα έχει εντείνει τις προσπάθειές της σε διάφορους τομείς που υποστηρίζουν ένα ισχυρό περιβάλλον αγοράς. Σε αυτά τα πλαίσια, μέσα για την μείωση των φαινομένων της τραπεζικής απάτης προτείνονται από την μία πλευρά η προώθηση νομικών και θεσμικών μεταρρυθμίσεων, ενώ από την άλλη πλευρά η ενίσχυση των αρχών της εταιρικής διακυβέρνησης και του εσωτερικού ελέγχου ώστε να ισχυροποιηθεί η δομή των αγορών και να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά κρούσματα τραπεζικής απάτης.

Με γνώμονα την πληρέστερη κατανόηση των πρωθύστερα αναφερόμενων ερευνητικών αντικειμένων αναφορικά με την συσχέτιση των εννοιών του εσωτερικού ελέγχου στα τραπεζικά πιστωτικά ιδρύματα και την διαχείριση των φαινομένων της τραπεζικής απάτης παρατίθεται συγκεντρωτικός πίνακας με τους συγγραφείς, το ερευνητικό αντικείμενο της διενεργηθείσας έρευνας και το βασικό συμπέρασμα.

Πίνακας 1: Συγκεντρωτικός Πίνακας Επισκόπησης Ερευνών

Συγγραφείς	Αντικείμενο Έρευνας	Βασικό Συμπέρασμα
Chan (1995)	Μελέτη περίπτωσης εσωτερικού ελέγχου σε Τράπεζες	Αυξανόμενη αναγνώριση από τη Διοίκηση των τραπεζών σχετικά με τη σπουδαιότητα της εφαρμογής εσωτερικού ελέγχου.
Vanasco, (1998)	Τραπεζική απάτη	Ο εσωτερικός ελεγκτής θα πρέπει να συλλέξει πληροφορίες για τον εντοπισμό των συνθηκών πραγματοποίησης της απάτης.
Hillison et al. (1999)	Τραπεζική απάτη	Ο εσωτερικός ελεγκτής είναι αυτός που μπορεί να αντιμετωπίσει την απάτη.

James et al. (2006)	Τραπεζική απάτη	Ο εσωτερικός ελεγκτής συνήθως αντιμετωπίζει κάθε περιστατικό απάτης μεμονωμένα.
Anagnostopoulos and Buckland (2007)	Τραπεζική απάτη	Ο κομβικός ρόλος του εσωτερικού ελεγκτή ώστε να μειωθεί ο κίνδυνος απάτης και να μη χαθούν οι πελάτες της Τράπεζας.
Koutoupis and Tsamis (2008)	Εσωτερικός έλεγχος στις τράπεζες μέσω μοντέλων ανάλυσης κινδύνων στην Ελλάδα	Οι περισσότεροι κανονισμοί αγνοούνται στην πλειοψηφία τους από τα ελληνικά τραπεζικά ιδρύματα.
Palfi and Muresan (2009)	Εσωτερικός έλεγχος στις τράπεζες στην Ρουμανία	Προτείνεται η αгаστική συνεργασία μεταξύ εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών των τραπεζών
Tsalavoutas and Evans (2010)	Τραπεζική απάτη	Η συνεργασία εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών των τραπεζών αποτελεί μέσο μείωσης των φαινομένων της τραπεζικής απάτης
Mugarura (2011)	Τραπεζική απάτη	Μεγιστοποίηση των προσπαθειών που υποστηρίζουν ένα ισχυρό περιβάλλον αγοράς

Τραπεζική Απάτη - Εσωτερικός Έλεγχος

Τα είδη οικονομικής απάτης μελετήθηκαν εκτενώς από τον Gottschalk (2010). Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν πως τα βασικότερα είδη της τραπεζικής απάτης δύναται να θεωρηθούν: η απάτη μέσω πιστωτικών καρτών και επιταγών, η απάτη υποθηκών στεγαστικών δανείων, η απάτη τραπεζικού λογαριασμού, η απάτη συναλλάγματος και η απάτη συναλλαγματικών. Επιπρόσθετα από το άρθρο υπογραμμίστηκε πως οι κυριότερες αιτίες δημιουργίας τραπεζικών απατών είναι: η εκμετάλλευση εμπιστευτικών πληροφοριών, η παραβίαση της φορολογικής νομοθεσίας, το ξέπλυμα χρήματος και η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.

Αναφορικά με τις αιτίες της τραπεζικής απάτης είχε ασχοληθεί ενδελεχώς ο Michel (2008). Τα αποτελέσματα της έρευνας του ανέφεραν πως τα οικονομικά εγκλήματα προέρχονται από την εμφάνιση ευκαιριών ως αποτέλεσμα της ύπαρξης κινδύνου. Με άλλα λόγια, όπου υπάρχει κίνδυνος, εμφανίζονται και ευκαιρίες απάτης, και ανάλογα με τα χαρακτηριστικά των δραστών, ποικίλει και το είδος της απάτης. Ειδικότερα, αναφορικά με τις τράπεζες ο ερευνητής τόνισε ότι η τραπεζική απάτη δύναται να εντοπιστεί τόσο σε κατώτερα όσο και σε ανώτερα κλιμάκια ευθύνης. Επιπρόσθετα ο Michel (2008) υπογράμμισε ότι από την μία πλευρά, ο μη εντοπισμός της τραπεζικής απάτης οδηγεί σε τεράστιες οικονομικές απώλειες εντός της τράπεζας, ενώ από την άλλη πλευρά ο εντοπισμός και δημοσίευση της απάτης επιφέρει ανεπανόρθωτο πλήγμα εκτός της τράπεζας (στη φήμη της τράπεζας).

Με σκοπό την ελαχιστοποίηση των φαινομένων της τραπεζικής απάτης, η Τράπεζα της Ελλάδος μέσω του Π.Δ.Τ.Ε. 2438/1998 έθεσε τις γενικές αρχές και τα κριτήρια που πρέπει να πληρούνται, έτσι ώστε τα πιστωτικά Ιδρύματα να διαθέτουν επαρκή συστήματα εσωτερικού ελέγχου. Πιο συγκεκριμένα, για την εφαρμογή αποτελεσματικού εσωτερικού ελέγχου στις τράπεζες, οφείλουν να λειτουργούν τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου, η επιτροπή ελέγχου και η μονάδα Εσωτερικής Αξιολόγησης. Ειδικότερα, τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου περιλαμβάνουν όλους τους ελεγκτικούς

μηχανισμούς και τις διαδικασίες που εξασφαλίζουν την αποτελεσματική και ασφαλή λειτουργία των πιστωτικών ιδρυμάτων. Ταυτόχρονα η επιτροπή ελέγχου των Πιστωτικών Ιδρυμάτων οφείλει να αξιολογεί την επάρκεια και αποτελεσματικότητα των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου, να εκτιμά το έργο της μονάδας Εσωτερικής Επιθεώρησης και να γνωμοδοτεί για την επιλογή των εξωτερικών ελεγκτών. Τέλος, η Μονάδα Εσωτερικής Επιθεώρησης οφείλει να ελέγχει τακτικά τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου, να διενεργεί ελέγχους για την εφαρμογή των διαδικασιών και των κανονισμών, να αξιολογεί το βαθμό εφαρμογής των διαδικασιών, να διενεργεί ειδικές έρευνες για την ποιότητα του χαρτοφυλακίου χορηγήσεων και τέλος να υποβάλλει στη Διοίκηση την ετήσια έκθεση για την αξιολόγηση του χαρτοφυλακίου της Τράπεζας (Noulas, 2000).

Σε συνδυασμό με Π.Δ.Τ.Ε. 2438/1998, πολλές οδηγίες και κατευθύνσεις έχουν εκδοθεί για τους ελεγκτές, όπως η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Αρχών Τραπεζικής Εποπτείας (CEBS), η Επιτροπή Ρύθμισης Ευρωπαϊκής Ασφάλειας (CESR), το Συμβούλιο Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (IASB). Κάποιες αποτελούν ένα πλαίσιο δράσης και ελέγχου και κάποιες αποτελούν συγκεκριμένες διαδικασίες που πρέπει να εκτελούνται κατά τον έλεγχο. Επιπλέον πολυάριθμες εγκύκλιοι αποστέλλονται καθημερινά στους υπαλλήλους των τραπεζών με σαφείς οδηγίες, ως αποτέλεσμα των ελέγχων που έχουν διενεργηθεί, των σφαλμάτων που έχουν εντοπιστεί και των λύσεων και κατευθύνσεων που προτείνονται. Τέλος παρουσιάζονται οι ανάλογες πειθαρχικές συνέπειες για τις περιπτώσεις των εσκεμμένων απατών που ανακαλύφθηκαν (Carretta et al., 2010). Γενικότερα, μπορεί να λεχθεί ότι μέσω των εσωτερικών ελέγχων που διενεργούνται καθημερινά επιδιώκεται την ελαχιστοποίηση των περιπτώσεων της τραπεζικής απάτης και η μέγιστη δυνατή θωράκιση του τραπεζικού συστήματος.

Για την πληρέστερη απεικόνιση παρατίθεται συγκεντρωτικός Πίνακας στον οποίο περιλαμβάνονται οι σημαντικότερες ερευνητικές απόψεις, κατά την γνώμη του ερευνητή, αναφορικά με τα είδη, τις αιτίες και τις συνέπειες τής τραπεζικής απάτης.

Πίνακας 2: Είδη, Αιτίες και Συνέπειες Τραπεζικής Απάτης

Ευγγραφείς	Είδη Τραπεζικής Απάτης	Αιτίες Τραπεζικής Απάτης	Συνέπειες Τραπεζικής Απάτης
Gottschalk (2010)	<ul style="list-style-type: none"> η απάτη μέσω πιστωτικών καρτών και επιταγών, η απάτη υποθηκών στεγαστικών δανείων, η απάτη τραπεζικού λογαριασμού, η απάτη συναλλάγματος η απάτη συναλλαγματικών. 	<ul style="list-style-type: none"> η εκμετάλλευση εμπιστευτικών πληροφοριών, η παραβίαση της φορολογικής νομοθεσίας, το ξέπλυμα χρήματος και η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. 	
Michel (2008)	<ul style="list-style-type: none"> Από κατώτερα και ανώτερα κλιμάκια ευθύνης. 	<ul style="list-style-type: none"> από την εμφάνιση ευκαιριών ως αποτέλεσμα της ύπαρξης κινδύνου. 	<ul style="list-style-type: none"> ο μη εντοπισμός της τραπεζικής απάτης οδηγεί σε τεράστιες οικονομικές απώλειες

			<p>εντός της τράπεζας,</p> <ul style="list-style-type: none"> ο εντοπισμός της απάτης επιφέρει ανεπανόρθωτο πλήγμα εκτός της τράπεζας (στη φήμη της τράπεζας).
Anagnostopoulos and Buckland (2007)		<ul style="list-style-type: none"> η προσέλκυση νέων πελατών η μεγαλύτερη δέσμευση των υφιστάμενων πελατών μέσω της παροχής σε αυτών επιπλέον υπηρεσιών και προϊόντων. 	

Συμπεράσματα

Η πρόσφατη παγκόσμια οικονομική κρίση αποκάλυψε τη μεγάλη ζημιά που προκλήθηκε από την έλλειψη διαφάνειας στο Τραπεζικό χώρο και την ασθενή εφαρμογή των μέτρων εταιρικής διακυβέρνησης στις Τράπεζες (Holland, 2010). Είναι κοινά αποδεκτό, ότι οι τραπεζικές απάτες διαπράττονται τόσο από τους ίδιους υπαλλήλους της Τράπεζας, όσο και από εξωτερικούς δράστες. Καταχρήσεις υπέρογκων χρηματικών ποσών, πλαστές επιταγές, ξέπλυμα χρήματος, νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, πλαστά πιστοποιητικά και παραποιημένες οικονομικές καταστάσεις συνιστούν μερικές από τις μορφές τραπεζικών απατών που ταλανίζουν το τραπεζικό σύστημα. Γενικότερα, πολυάριθμοι παράγοντες συνδράμουν στην πραγματοποίηση μιας τραπεζικής απάτης για αυτό και η «άκρη του νήματος» δύσκολα εντοπίζεται πολλές φορές (Nardo, 2011).

Υπό αυτό το πρίσμα, ο εσωτερικός έλεγχος καλείται να εντοπίσει και να περιορίσει τις απάτες εις βάρος των τραπεζών μέσω των ελέγχων που πραγματοποιεί και των συστάσεων και προτάσεων δικλίδων ασφαλείας που προτείνει (Karagiorgos *et al.*, 2010). Ακολουθώντας την ανωτέρω προσέγγιση, ο τρόπος διεκπεραίωσης των τραπεζικών συναλλαγών συνεχώς διαφοροποιείται ώστε γίνεται περισσότερο πολύπλοκος εξαιτίας των νέων δικλίδων ασφαλείας που συνεχώς ενσωματώνονται στην καθημερινή λειτουργία των Τραπεζών με σκοπό την ελαχιστοποίηση της πιθανότητας πραγμάτωσης απάτης εις βάρος των τραπεζών.

Κομβικό συμπέρασμα της παραπάνω βιβλιογραφικής επισκόπησης είναι η άποψη ότι ο εσωτερικός έλεγχος με την εφαρμογή σύγχρονων μοντέλων ελέγχου αποτελεί καθοριστικής σημασίας παράγοντα για τον περιορισμό της τραπεζικής απάτης και την απρόσκοπτη λειτουργία των τραπεζικών ιδρυμάτων. Οι περιορισμοί της συγκεκριμένης έρευνας οριοθετούνται στην έλλειψη ποσοτικών δεδομένων, αλλά κρίθηκε σκόπιμο ως πρώτο στάδιο η θεωρητική προσέγγιση της συσχέτισης των δύο εννοιών. Συνέχεια της βιβλιογραφικής αυτής έρευνας μπορεί να είναι αφενός, η δημιουργία ποσοτικής έρευνας η οποία θα μπορέσει να ποσοτικοποιήσει τις μεταβλητές της τραπεζικής απάτης και θα τις συνδέσει με τον εσωτερικό έλεγχο.

Εν κατακλείδι, η προσπάθεια μηδενισμού των τραπεζικών απατών αποτελεί φρούδα ελπίδα. Εντούτοις ο εσωτερικός έλεγχος με το μωσαϊκό των προσφερόμενων υπηρεσιών του αποτελεί ίσως το σημαντικότερο μέσο για την διαχείριση των τραπεζικών απατών που θα οδηγήσει στην σταδιακή τους ελαχιστοποίηση και θα βοηθήσει στην διηνεκή αναπτυσσόμενη πορεία των ελληνικών τραπεζών.

Βιβλιογραφία

- Anagnostopoulos, I. and R. Buckland, 2007, "Bank accounting and bank value: harmonising (d) effects of a common accounting culture?", *Journal of Financial Regulation and Compliance*, 15(4), 360-380.
- Bierstaker, J., Brody, R. and C. Pacini, 2006, "Accountants' perceptions regarding fraud detection and prevention methods", *Managerial Auditing Journal*, 21(5), 520-535.
- Carretta, A., Farina, V. and P. Schwizer, 2010, "Assessing effectiveness and compliance of banking boards", *Journal of Financial Regulation and Compliance*, 18(4), 356-369.
- Chan, M., 1995, "Achieving audit uniformity out of diversity: a case study of an international bank", *Managerial Auditing Journal*, 10(4), 44-48.
- Chatzoglou, P., Diamantidis, A., Vraimaki, E., Polychrou, E. and K. Chatzitheodorou, 2010, "Banking productivity: an overview of the Greek banking system", *Managerial Finance*, 36(12), 1007-1027.
- Gottschalk, P., 2010, "Categories of financial crime", *Journal of Financial Crime*, 17(4), 441-458.
- Hillison, W., Pacici, C. and D. Sinason, 1999, "The internal auditor as fraud-buster", *Managerial Auditing Journal*, 14(7), 351-362.
- Hardouin, P., 2011, "The aftermath of the financial crisis Poor compliance and new risks for the integrity of the financial sector", *Journal of Financial Crime*, 18(2), 148-161.
- Holland, J., 2010, "Banks, knowledge and crisis: a case of knowledge and learning failure", *Journal of Financial Regulation and Compliance*, 18(2), 87-105.
- Ibrahim El-Sayed Ebaid, 2011, "Internal audit function: an exploratory study from Egyptian listed firms", *International Journal of Law and Management*, 53(2), 108-128.
- Karagiorgos, T., Drogalas, G. and A. Dimou, 2010, "Effectiveness of internal control system in the Greek Bank Sector", *The Southeuropean Review of Business Finance & Accounting*.
- Karagiorgos, T., Drogalas, G. and N. Giovanis, 2010, "Evaluation of the effectiveness of Internal Audit in Greek Hotel Business", *International Journal of Economic Sciences and Applied Research*, 4(1).
- Karagiorgos, T., Drogalas, G., Gotzamanis, E., and I. Tampakoudis, 2009, "The Contribution of Internal Auditing to Management", *International Journal of Management Research and Technology*, 3(2), Serials Publications, 417-427.
- Khanna, V., 2008, "Risk-Based Internal Audit in Indian Banks: A Modified and Improved Approach for Conduct of Branch Audit", *The Icfai University Journal of Bank Management*, 4(4), 35-56.
- Koutoupis, A. G. and A. Tsamis, 2008, *Risk based internal auditing within Greek banks: a case study approach*, Springer Science + Business Media, LLC.
- Meigs, W. B., Larsen, E. J. and Meigs, R. F. (1984). *Auditing*.
- Michel, P., 2008, "Financial crimes: the constant challenge of seeking effective prevention solutions", *Journal of Financial Crime*, 15(4), 383-397.

- Mugarura, N., 2011, "The institutional framework against money laundering and its underlying predicate crimes", *Journal of Financial Regulation and Compliance*, 19(2), 174-194.
- Nardo, M., 2011, "Economic crime and illegal markets integration: a platform for analysis", *Journal of Financial Crime*, 18(1), 47-62.
- Noulas, A., 2000, *Money and Banks*, University of Macedonia, Thessaloniki, 208-209.
- Palfi C. and M. Muresan, 2009, "Survey on weaknesses of banks internal control systems", *Journal of International Finance and Economics*, 9(1).
- Papastathis, P., 2003, *The Modern Internal Control in Businesses and its applications in them*, Athens, Greece.
- Sarens, G. and De Beelde, 2006, "Internal auditors' perception about their role in risk management: a comparison between US and Belgian companies", *Managerial Auditing Journal*, 21(1), 63-80.
- Savcuk, O. 2007, "Internal Audit Efficiency Evaluation Principles", *Journal of Business Economics and Management*, 6(4), 275-284.
- Tsalavoutas, I. and L. Evans, 2010, "Transition to IFRS in Greece: financial statement effects and auditor size", *Managerial Auditing Journal*, 25(8), 814-842.
- Vanasco, R., 1998, "Fraud auditing", *Managerial Auditing Journal*, 13(1), 4-71.
- Woods, M., Humphrey, C., Dowd, K. and Y. Liu, 2009, "Crunch time for bank audits? Questions of practice and the scope for dialogue", *Managerial Auditing Journal*, 24(2), pp. 114-134.

Author 's CV

Panagiotis Pantelidis was born in Thessaloniki, Greece. He received a Bachelor Degree from the Department of Economics, Aristotle University of Thessaloniki (Thessaloniki, Greece). He holds a Doctorate in Accounting and Finance and He is currently Assistant Professor at the Department of Business Administration at T.E.I of Serres.
E-mail: pan@teiser.gr

George Drogalas was born in Serres, Greece. He received a Bachelor Degree from the Department of Business Administration, University of Macedonia (Thessaloniki, Greece) and a Master of Business Administration in Accounting and Auditing from the Department of Business Administration, University of the Aegean (Chios, Greece). He holds a Doctorate in Auditing and Accounting from the Department of Business Administration, University of Macedonia (Thessaloniki, Greece). He is currently Adjunct Lecturer at the Department of Administration, Democritus University and Adjunct Professor at TEI of Serres.
E-mail: georgedrogalas@yahoo.gr

Theofania Vitsiou was born in Serres, Greece. She received a Bachelor Degree from the Department of Accounting and Finance, University of Macedonia (Thessaloniki, Greece) and a Master of Business Administration in Cost Accounting and Auditing from the Department of Business Administration, T.E.I. of Serres (Serres, Greece). She recently works as an banking employee.
E-mail: vitsiouf@yahoo.gr

Evanthia Kesisi was born in Thessaloniki, Greece. She received a Bachelor Degree from the Department of Business Administration,

University of Macedonia (Thessaloniki, Greece) and a Master in Accounting from the Department of Accounting and Finance, University of Macedonia (Thessaloniki, Greece). She is currently Adjunct Professor at TEI of Serres, Department of Business Administration and Department of Accounting.
E-mail: evakesisi@yahoo.gr